

سومین کنفرانس بین‌المللی

صحب‌پژوهی
The Third
International
Conference on
PEACE
Studies

بررسی کنوانسیون سنگاپور در خصوص سازش نامه‌های حاصل از میانجی‌گری

۲

۱

سید علیرضا رضایی

رضا معبودی نیشابوری

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱

دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۶

چکیده

میانجی‌گری یا سازش به عنوان یکی از قدیمی‌ترین طرق حل و فصل اختلافات، هیچ‌گاه نتوانسته جایگاهی مشابه داوری یا دادرسی بیابد. مزایای متعدد این روش هم برای طرفین دعوا و هم برای سیستم قضایی کشورها، موجب گردیده که، جهت رفع ضعف اصلی میانجی‌گری (عدم حمایت اجرایی از سازش‌نامه به عنوان نتیجه فرایند میانجی‌گری)، سازمان ملل متحد اقدام به تصویب کنوانسیون سنگاپور نماید که به امضای کشور ایران نیز رسیده است.

در پژوهش حاضر، قواعد و مواد معاهده مذکور مورد بررسی قرار گرفته است و نهایتاً مقاله حاضر به این نتیجه نائل آمده است که قطعاً کنوانسیون سنگاپور با فراهم کردن زمینه و توسعه میانجی‌گری، اقدامی حائز اهمیت در جهت توسعه میانجی‌گری است و به مقنن ایرانی پیشنهاد می‌شود که به امضای کنوانسیون سنگاپور اکتفا نکند و به این معاهده ملحق شود.

واژگان کلیدی: سازش، حمایت اجرایی، اعتبار امر مختوم، گزارش اصلاحی، سازش‌نامه منعکس در رای داوری.

icpcr.com

conference@icpcr.com

۰۲۵-۳۲۸۹۰۴۲۲

ایران، قم، بلوار جمهوری، نبش

کوچه ۱/۵۰، مجتمع الهیه ۱، طبقه ۷.

واحد ۱۶، مرکز بین‌المللی توسعه

صلح، فرهنگ و عقلانیت

^۱ استادیار گروه حقوق خصوصی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران - maboudi@um.ac.ir

^۲ دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، دانشکده حقوق علوم و سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران -

alirezarezaee4771@mail.um.ac.ir

مقدمه

میانجی‌گری در کنار داوری و دادرسی، یکی از طرق اصلی حل اختلاف است. مهم‌ترین خصیصه میانجی‌گری، اعطای اختیار تعیین نتیجه دعوا به خود طرفین است. در واقع این فرصت برای طرفین دعوا فراهم می‌شود که با توجه به شرایط خاص پرونده، بر یک راه‌حل مناسب توافق نمایند. در حالی که در داوری و دادرسی، شخصی ثالث با توجه به مقررات قانونی نتیجه دعوا را مشخص می‌کند و امکان دارد حتی محکوم له نیز از رای صادره به طور کامل راضی نباشد.

قبل از تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد سازش‌نامه‌های حاصل از میانجی‌گری ۲۰۱۹ (کنوانسیون سنگاپور)، تفاوت مهم میانجی‌گری با طرق حل اختلاف مذکور، در فقدان حمایت اجرایی از نتیجه میانجی‌گری بود. سازمان ملل متحد اقدام به تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره سازش‌نامه‌های ناشی از فرایند میانجی‌گری (کنوانسیون سنگاپور) نمود تا در کشورهای عضو این امکان ایجاد شود که سازش‌نامه مستقیماً به عنوان یک سند حل اختلاف همانند آرای داوری و دادرسی اجرا گردد. ایران نیز معاهده مذکور را امضاء نموده اما هنوز الحاق به آن در قوه مقننه تصویب نشده و لذا مقررات این کنوانسیون جزو نظام حقوقی ایران نیست. در ادامه قواعد و مقررات کنوانسیون مذکور، در مباحث ذیل، به صورت تحلیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا اشخاص و مقنن ایرانی بتوانند با ابعاد مختلف این معاهده آشنا شوند و از تسهیلات آن بهره ببرند.

۱. اوصاف ضروری سازش‌نامه‌ها جهت شمول در قلمرو کنوانسیون سنگاپور

یکی از مهم‌ترین مباحثی که در مورد کنوانسیون سنگاپور وجود دارد، سازش‌نامه‌هایی است که تحت شمول معاهده مذکور قرار می‌گیرند. جهت اینکه سازش‌نامه تحت شمول کنوانسیون قرار گیرد و از حمایت‌های اجرایی آن برخوردار شود، باید دارای او صافی باشد که عبارتند از: «انعقاد سازش‌نامه در نتیجه فرایند میانجی‌گری»، «لزوم بین‌المللی بودن سازش‌نامه»، «لزوم تجاری بودن سازش‌نامه».

سازش‌نامه باید ناشی از فرایند میانجی‌گری باشد تا تحت شمول کنوانسیون سنگاپور قرار گیرد و اگر طرفین بدون دخالت میانجی به سازش رسیدند، چنین سازش‌نامه‌ای در قلمرو حمایتی کنوانسیون سنگاپور قرار نمی‌گیرد. در بند ۳ ماده ۲ کنوانسیون، میانجی‌گری اینگونه تعریف شده است که: «میانجی‌گری صرف‌نظر از اصطلاحی که استفاده می‌شود یا مبنای اجرای آن، به معنای فرآیندی است که طرفین دعوا تلاش می‌نمایند تا با کمک شخص یا اشخاص ثالث (میانجی) که فاقد اختیار تحمیل راه‌حل به طرفین هستند، به نتیجه‌ای دوستانه در مورد دعوای خود دست یابند».

وفق بند ۱ ماده ۱ کنوانسیون، تنها سازش‌نامه بین‌المللی، در قلمرو کنوانسیون سنگاپور قرار می‌گیرد. جهت بین‌المللی بودن سازش‌نامه، معیار تفاوت اقامتگاه طرفین لحاظ شده است. همچنین در صورت یکسان بودن اقامتگاه طرفین، سازش‌نامه زمانی بین‌المللی محسوب می‌شود که موضوع سازش‌نامه ارتباط نزدیکی با کشور دیگری (غیر از کشور محل اقامتگاه طرفین) داشته باشد و یا محل اجرای تعهدات مذکور در سازش‌نامه

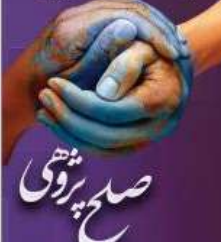

The Third
International
Conference on
PEACE
Studies

icpcr.com
conference@icpcr.com

۰۲۵-۳۲۸۹۰۴۲۲

ایران، قم، بلوار جمهوری، تپه
کوجه ۱/۵۰، مجتمع الهیه ۱، طبقه ۷.
واحد ۱۶، مرکز بین‌المللی توسعه
صلح، فرهنگ و عقلانیت

در کشور دیگری (غیر از کشور محل اقامتگاه طرفین) باشد. ملاک در تعیین اقامتگاه، اقامتگاه تجاری است اما وفق پاراگراف ب از بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون، اگر طرفین دعوا اقامتگاه تجاری نداشته باشد، اقامتگاه عادی آنها ملاک قرار می‌گیرد.

وفق بند ۱ ماده ۱ کنوانسیون، تنها سازش‌نامه‌های تجاری مشمول کنوانسیون می‌شوند. کنوانسیون سنگاپور، بر خلاف دو وصف قبلی (ناشی از فرایند میانجی‌گری و بین‌المللی بودن)، تعریف یا معیار مشخصی جهت احراز تجاری بودن سازش‌نامه ارائه نکرده است (Chua, 2019: 4; Chong; Steffek, ۲۰۱۹: ۴۵۶).

۲. سازش‌نامه‌های استثنائیه از قلمرو کنوانسیون سنگاپور

برخی سازش‌نامه‌ها از قلمرو کنوانسیون مستثنی شده‌اند و معاهده مذکور از آنها حمایت اجرایی نمی‌کند که عبارتند از: «سازش‌نامه‌های مربوط به حقوق خانواده» «سازش‌نامه‌های مربوط به حقوق مصرف‌کننده»، «سازش‌نامه‌های مربوط به حقوق کار»، «سازش‌نامه‌های مربوط به حقوق ارث» و «سازش‌نامه‌های مذکور در رای داور یا رای دادگاه».

وفق پاراگراف ب از بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون، اگر موضوع سازش‌نامه مربوط به حقوق خانواده باشد، خارج از قلمرو کنوانسیون سنگاپور قرار می‌گیرد. به دلیل تجاری نبودن دعاوی خانوادگی و وجود مقررات امری متعدد در این حوزه در کشورهای مختلف، استثنائکردن سازش‌نامه‌های با موضوع حقوق خانواده از قلمرو کنوانسیون سنگاپور منطقی بوده است (Schnabel, 2019: 23; معبودی؛ رضائی، ۱۳۹۹: ۱۷۲).

مطابق پاراگراف الف از بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون، سازش‌نامه‌های مربوط به دعاوی مصرف‌کننده از قلمرو اعمال کنوانسیون مستثنی شده‌اند. علت اتخاذ رویه مذکور، غیرتجاری بودن موضوع دعاوی مصرف‌کننده، تفاوت قدرت چانه‌زنی طرفین در دعاوی مصرف‌کننده، امکان تحمیل اراده فروشنده به مصرف‌کننده و احتمال ناعادلانه بودن سازش‌نامه تنظیمی توسط طرفین دعوا ذکر شده است (Schnabel, 2019: 24).

وفق پاراگراف ب از بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون، سازش‌نامه‌های منعقد در خصوص دعاوی حقوق کار، مشمول کنوانسیون نمی‌شوند. علت اتخاذ رویه مذکور، فقدان توازن قدرت قراردادی میان کارفرما و کارگر، وجود قواعد حمایتی و امری متعدد در حقوق کار و ارتباط قواعد حقوق کار به نظم عمومی بوده است (رفیعی، ۱۳۹۵: ۶۹-۷۲؛ معبودی؛ رضائی، ۱۳۹۹: ۱۸۳).

پاراگراف ب از بند ۲ ماده ۱ کنوانسیون، سازش‌نامه‌های مربوط به حقوق ارث را از قلمرو کنوانسیون سنگاپور استثناء کرده است. با توجه به امری بودن قواعد ارث و تردید در اعتبار سازش‌نامه‌های تنظیمی در این حوزه، استثناءکردن این نوع از سازش‌نامه‌ها، قابل دفاع است.

پاراگراف الف از بند ۳ از ماده ۱ کنوانسیون سنگاپور، سازش‌نامه‌های مذکور در رای دادگاه را با این عبارات از قلمرو معاهده مذکور مستثنی کرده است: «سازش‌نامه‌هایی که توسط دادگاه تایید شده یا در جریان دادرسی نزد دادگاه منعقد شده‌اند یا به عنوان حکم در کشور متبوع دادگاه مزبور، لازم‌الاجرا می‌باشند».

سومین کنفرانس بین‌المللی

صبح پرتوی
The Third
International
Conference on
PEACE
Studies

همچنین وفق پاراگراف ب از بند ۳ از ماده ۱ کنوانسیون سنگاپور، سازش‌نامه‌هایی که به عنوان رای داوری مورد ثبت قرار گرفته و لازم‌الاجرا می‌باشند، از قلمرو معاهده مذکور استثناء شده‌اند.

لذا در صورتی که سازش‌نامه در رای داوری یا رای دادگاه ذکر شود، مشمول قلمرو کنوانسیون سنگاپور نخواهد بود. علت درج چنین مقرره‌ای در کنوانسیون، جلوگیری از تداخل میان محدوده اعمال کنوانسیون سنگاپور با کنوانسیون نیویورک در مورد آرای داوری و کنوانسیون‌های لاهه در مورد آرای قضایی بوده است زیرا از منظر برخی حقوق‌دانان، یک سند قانونی نباید موضوع چندین رژیم اجرایی باشد و رفتارهای متفاوتی با آن صورت گیرد (McCormick; Ong, 2019: 536).

۳. نحوه اجرای سازش‌نامه وفق مقررات کنوانسیون سنگاپور

وقتی یکی از طرفین دعوا سازش‌نامه‌ای را که تحت این کنوانسیون قرار می‌گیرد، به دادگاه ارائه داده و درخواست اجرای آن را دارد، تنها برخی شرایط محدود بایستی وجود داشته باشند که عبارتند از: کتبی بودن سازش‌نامه، امضای سازش‌نامه توسط طرفین و اثبات دخالت میانجی در فرایند میانجی‌گری.

بند ۱ ماده ۴ معاهده مذکور، در این خصوص عنوان می‌دارد: «۱-طرفی که بر اساس مقررات این کنوانسیون، به سازش‌نامه استناد می‌کند، بایستی مستندات ذیل را به مرجع صالح کشور عضو کنوانسیون که مخاطب درخواست اجرا می‌باشد، تقدیم نماید: الف-سازش‌نامه‌ای که توسط طرفین اختلاف به امضا رسیده است؛ ب-دلیلی که نشان دهد سازش‌نامه مورد نظر، از فرایند سازش مد نظر این قانون حاصل شده است، مثلاً: اول) امضای میانجی روی سازش‌نامه؛ دوم) سند امضا شده توسط میانجی که نشان دهد سازش انجام شده است؛ سوم) تصدیق نهادی که فرایند سازش را اداره کرده است؛ یا چهارم) در فقدان سه بند فوق، هر سند دیگری که از نظر مقام ذیصلاح قابل قبول باشد».

همچنین بند ۱ ماده ۱ کنوانسیون سنگاپور بیان داشته است که: «این کنوانسیون بر سازش‌نامه‌های بین‌المللی قابل اجرا است که توسط طرفین به شکل کتبی تنظیم شده باشند».

۴. حمایت‌های کنوانسیون سنگاپور از سازش‌نامه

کنوانسیون سنگاپور دو حمایت اصلی از سازش‌نامه به عنوان نتیجه فرایند میانجی‌گری نموده است که عبارتند از: «اعطای و صف لازم‌الاجرا به سازش‌نامه» و «ایجاد و وضعیت اعتبار امر مختوم در صورت انعقاد سازش‌نامه توسط طرفین دعوا».

هدف اصلی تصویب کنوانسیون سنگاپور، حمایت اجرایی از سازش‌نامه مشابه مقررات کنوانسیون نیویورک در خصوص آرای داوری بوده است. در این مورد، بند ۱ ماده ۳ بیان می‌کند: «هر یک از کشورهای عضو کنوانسیون، باید سازش‌نامه را مطابق قواعد آیین دادرسی خود و بر اساس شرایط مطروحه در این کنوانسیون به اجرا گذارد».

icpcr.com
conference@icpcr.com
۰۲۵-۳۲۸۹۰۴۲۲

ایران، قم، بلوار جمهوری، تپش
کوچه ۱/۵۰، مجتمع الهیه ۱، طبقه ۷
واحد ۱۶، مرکز بین‌المللی توسعه
صلح، فرهنگ و عقلانیت

علاوه بر اعطای وصف لازم‌الاجرا به سازش‌نامه‌ها، وصف مهم دیگری که کنوانسیون سنگاپور در مورد سازش‌نامه‌ها لحاظ نموده است، اعتبار امر مختوم است (Chong; Steffek, 2019: 465; Morris-Sharma, ۲۰۱۹: ۵۰۲).

بند ۲ ماده ۳ کنوانسیون بیان می‌دارد که: «چنانچه در خصوص موضوعی که یکی از طرفین، مدعی حل قبلی آن توسط سازش‌نامه است اختلافی بروز نماید، کشور عضو کنوانسیون باید به طرف مزبور اجازه دهد که بر اساس قواعد آیین دادرسی این کشور و مطابق شرایط مطروحه در این کنوانسیون، به سازش‌نامه مزبور استناد نماید تا اثبات کند که موضوع مورد نظر سابقاً حل و فصل شده است».

۵. موانع اجرای سازش‌نامه در کنوانسیون سنگاپور

کنوانسیون سنگاپور در مواردی که سازش‌نامه، طرفین دعوا و میانجی دارای اوصاف و وضعیت‌های خاصی هستند، از سند مذکور حمایت اجرایی نمی‌کند. در ماده ۵ کنوانسیون سنگاپور جهات رد درخواست اجرای سازش‌نامه اینگونه ذکر شده است: «۱-عدم اهلیت یکی از طرفین؛ ۲-باطل بودن سازش‌نامه وفق قانون حاکم یا مفاد خود سازش‌نامه؛ ۳-فقدان وصف نهایی و الزام‌آور سازش‌نامه؛ ۴-اصلاح بعدی سازش‌نامه؛ ۵-اجرای قبلی مفاد سازش‌نامه؛ ۶-ابهام سازش‌نامه؛ ۷-تعارض درخواست اجرای سازش‌نامه با مفاد آن؛ ۸-عدم رعایت استانداردها توسط میانجی؛ ۹-عدم افشاء او ضاع و احوال ایجادکننده تردید در بی طرفی و استقلال میانجی؛ ۱۰-مخالفت با نظم عمومی و سازش‌ناپذیری موضوع اختلاف».

۶. حق شرط‌های موجود برای اعضاء در کنوانسیون سنگاپور

کشورهای عضو معاهدات بین‌المللی، می‌توانند آثار و شرایط حقوقی آن‌ها را در صورت اجازه کنوانسیون مزبور به وسیله اعمال حق شرط محدود یا مستثنی نمایند. ماده ۸ کنوانسیون سنگاپور در مورد حق شرط‌های قابل اعمال توسط اعضا اینگونه عنوان داشته است که: «۱. کشور عضو کنوانسیون می‌تواند اعلام کند که: الف- این کنوانسیون را در مورد سازش‌نامه‌هایی که خودش یا یکی از سازمان‌های دولتی وی یا نماینده یکی از سازمان‌های دولتی وی، جزء طرفین آن است، اجرا نخواهد کرد؛ ب- این کنوانسیون را صرفاً تا آنجا اعمال خواهد نمود که طرفین سازش‌نامه، بر شمول کنوانسیون بر آن توافق نموده باشند». لذا کنوانسیون مذکور دو حق شرط «عدم اعمال کنوانسیون نسبت به سازش‌نامه‌های منعقدۀ توسط دولت» و «منوط کردن اجرای کنوانسیون به توافق طرفین» (۶،۲) را برای اعضا در نظر گرفته است.

نتیجه

مهم‌ترین دلیل عدم توسعه میانجی‌گری، ضعف حمایت اجرایی از سازش‌نامه به عنوان نتیجه فرایند میانجی‌گری است. کنوانسیون سنگاپور، جهت رفع نقیصه مذکور و ایفای نقشی همانند کنوانسیون نیویورک، جهت توسعه میانجی‌گری به تصویب رسیده است. مهم‌ترین مقررۀ موجود در معاهده مذکور، حمایت اجرایی

سومین کنفرانس بین‌المللی

صباح پرتوی
The Third
International
Conference on
PEACE
Studies

و اعطای وضعیت اعتبار امر مختوم به سازش‌نامه است که باعث می‌شود نتیجه میانجی‌گری از اعتبار مشابهی با داوری و دادرسی بهره‌مند گردد.

کنوانسیون سنگاپور برای اولین بار از نتیجه میانجی‌گری حمایت اجرایی نمود و در واقع پیش فرض حقوقی موجود در خصوص میانجی‌گری را متحول ساخت. در صورت موفقیت کنوانسیون سنگاپور و توسعه میانجی‌گری در دعاوی تجاری، شاید در آینده کنوانسیون جامعی در خصوص میانجی‌گری به تصویب برسد؛ همانطور که کنوانسیون ژنو در خصوص آرای داوری، علی‌رغم وجود ایرادات حقوقی، توانست زمینه را برای تنظیم کنوانسیون موفق نیویورک فراهم نماید.

به مقنن ایرانی پیشنهاد می‌شود که به کنوانسیون سنگاپور پیوسته و به صورت موازی نیز قانونی جامع در خصوص میانجی‌گری تجاری را با الهام از قانون نمونه میانجی‌گری آنسیترا ل وضع نماید، تا تحول مفیدی در حوزه حل و فصل اختلافات در حقوق ایران به وقوع بپیوندد و میانجی‌گری داخلی و بین‌المللی در حقوق ایران دارای حمایت اجرایی شوند.

منابع

الف) فارسی

- 2 رفیعی، احمد (۱۳۹۵). حقوق کار، چاپ دوم، تهران: انتشارات فکر سازان.
- 2 معبودی، رضا؛ سیدعلیرضا، رضائی (۱۳۹۹) (ج). «تحلیل دعاوی مستثنی شده از قلمرو کنوانسیون سازش ۲۰۱۹ با مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و فقه امامیه»، مطالعات حقوقی معاصر، دوره ۱۱، شماره ۲۰، صص ۱۶۹-۱۹۴، شناسه دیجیتال: ۱۰,۲۲۰۳۴/LAW.2020.12369

ب) انگلیسی

- Chong, Shou; Felix, Steffek (2019). "Enforcement of international settlement agreements resulting from mediation under the Singapore convention Private international law issues in perspective", Singapore Academy of Law Journal, Vol. 31, Special Issue, pp. 1-39, Available at: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/2943/, Accessed at: 2021/11.
- Chua, Eunice (2019). "Enforcement of International Mediated Settlements without the Singapore Convention on Mediation", Singapore Academy of Law Journal, Vol.31, pp. 572-597, Available at: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/3090/, Accessed at: 2021/11.
- McCormick, Khory; Sharon, Ong (2019). "Through the Looking Glass: An Insiders Perspective Into The Making Of The Singapore Convention On Mediation", Singapore Academy of Law Journal, Vol. 31, pp. 553-592, Available at: <https://journalonline.academypublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue>, Accessed at: 2021/11/09.
- Morris-Sharma, Natalie (2019). "Constructing The Convention On Mediation The Chairperson's Perspective", Singapore Academy of Law Journal, Vol. 31, pp. 487-519, Available at: <https://journalonline.academypublishing.org.sg/Journals/Singapore-Academy-of-Law-Journal-Special-Issue>, Accessed at: 2021/11/09.

icpcr.com
conference@icpcr.com
۰۲۵-۳۲۸۹۰۴۲۲

ایران، قم، بلوار جمهوری، تپه
کوجه ۱/۵۰، مجتمع الهیه ۱، طبقه ۷.
واحد ۱۶، مرکز بین‌المللی توسعه
صلح، فرهنگ و عقلانیت

- Schnabel, Timothy (2019). "The singapore convention on mediation: framework for the cross-border recognition and enforcement of mediated settlements", Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, Vol. 19, No. 1, pp. 1-60, DOI:10.2139/ssrn.3239527.

The Third
International
Conference on
PEACE
Studies